

PROGRAM DLA KADRY SOCJALNEJ WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Kompleksowy modułowy program pracy i współpracy kadry socjalnej województwa wielkopolskiego z cudzoziemcami, w zakresie najważniejszych aspektów pracy w środowisku międzykulturowym.

Program przygotowany na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej przez Fundację Centrum Badań Migracyjnych.

OPIS PROGRAMU

Program zbudowany jest z serii czterech modułów tematycznych (integracja, narzędzia inkluzji, aktywność migrancka i współpraca międzyinstytucjonalna) prowadzonych w formie interaktywnych warsztatów. Ma służyć zwiększeniu skuteczności pracy osób zatrudnionych w pomocy społecznej poprzez przyjrzenie się dotychczasowym czynnościom zawodowym pod kątem wielokulturowej perspektywy i przygotować osoby do pracy z przedstawicielami różnych kultur (w tym z uchodźcami). Dzięki pracy indywidualnej i grupowej na szkoleniach można będzie przygotować się do wykonywania pracy zgodnie z normami, zasadami i wartościami pomocy społecznej / pracy socjalnej, chociażby tymi zawartymi w Ustawie o pomocy społecznej, ale i ze świadomością różnic kulturowych i specyficznych potrzeb migrantów i uchodźców. Program składa się z czterech 8-godzinnych modułów, które mogą być wymiennie prezentowane.

Tematy modułów:

- a/Moduł 1. Wzmacnianie procesu integracji cudzoziemców w Wielkopolsce.
- b/Moduł 2. Efektywne narzędzia inkluzji społecznej w obszarze migracji.
- c/Moduł 3. Aktywni migranci na lokalnym rynku pracy, edukacji, zdrowia.
- d/Moduł 4. Współpraca międzyinstytucjonalna.

GRUPA DOCELOWA

Warsztaty kierowane są do pracowników pomocy społecznej, którzy są grupą zawodową zidentyfikowaną jako ważny sojusznik w instytucjonalnym wspieraniu migrantów i uchodźców w ustawowo podkreślonych zadaniach jakim jest m. in. umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Cudzoziemcy, ze względu na bariery integracji z nowym krajem zamieszkania, są grupą podwyższonego ryzyka jeśli chodzi o sytuację psychologiczną i bytową pozwalającą samodzielnie pokonywać te trudności.

CELE OGÓLNE

Szkolenia zbudowano tak, by dostarczały wiedzy na temat cudzoziemców, ich funkcjonowania w nowym kraju, ale i roli poszczególnych instytucji, w tym szczególnie pomocy społecznej, we wspieraniu procesu integracji ze społeczeństwem przyjmującym i zdobywaniu samodzielności w funkcjonowaniu w nowych okolicznościach życiowych. Szkolenia będą oparte o pracę na postawach osób uczestniczących. Odpowiedni dobór ćwiczeń pozwoli wzbudzać, wzmacniać i rozwijać postawy pomagające w świadczeniu usług adekwatnych do potrzeb klientów o cudzoziemskim pochodzeniu, szczególnie tych, którzy uzyskali ochronę międzynarodową (status uchodźcy i inne formy wymienione w pkt. 11 artykułu 11 Ustawy o pomocy społecznej). Mają one być także okazją do ćwiczenia umiejętności związanych z wchodzeniem w kontakt i pracą z osobami pochodzącymi z różnych kultur.

1. Zdobyć wiedzę na temat cudzoziemców (migrantów dobrowolnych i przymusowych/ uchodźców) – skąd są, jakie są ich motywy wyjazdów z własnych krajów, jak funkcjonują w Polsce, oraz wykazanie specyfiki cudzoziemców mieszkających w Wielkopolsce, pod względem psychospołecznym po to, by przygotować się do pracy na rzecz wspierania procesu integracji.
2. Zwiększenie wiedzy i świadomości na temat tego, jak kształtują się relacje międzygrupowe w kontekście mniejszość – większość, poznanie narzędzi inkluzji społecznej cudzoziemców oraz przyjrzenie się roli i zadaniom pracowników pomocy społecznej w tym obszarze.
3. Uwspólnienie wiedzy na temat sytuacji migrantów w różnych obszarach życia (nauka, praca, zdrowie, bezpieczeństwo, mieszkalnictwo, relacje rodzinne/związki, itp.) i identyfikowanie roli pracowników pomocy społecznej we wzmacnianiu migrantów przy budowaniu aktywnej postawy wobec codzienności w nowym kraju zamieszkania.
4. Zwiększenie gotowości i motywacji do współpracy międzyinstytucjonalnej przy kompleksowym wspieraniu integracji cudzoziemców w województwie wielkopolskim.

METODY SZKOLENIOWE

Szkolenia będą prowadzone metodami aktywnymi w oparciu o metodologię uczenia przez doświadczenie Davida Kolba. Poszczególne formy doświadczeń będą poddawane refleksji i dyskusji, po to by wyciągać z doświadczeń wiedzę i znajdować obszary zastosowania jej w pracy zawodowej pracowników pomocy społecznej. Zaproponowane zostaną różne formy uczenia się służące osiągnięciu poszczególnych celów. Ćwiczenia grupowe oraz symulacje kulturowe polegające na odgrywaniu specyficznych kulturowo ról będą uwrażliwiały na mechanizmy kierujące ludzkim zachowaniem w sytuacji kontaktu międzykulturowego i pokazywały dynamikę grupy międzykulturowej. Indywidualna samoocena poprzez ćwiczenia aktywizujące, kwestionariusze i testy pozwoli przyjrzeć się własnym oczekiwaniom, obawom i gotowości do konstruktywnego wchodzenia w relacje międzykulturowe oraz zdiagnozować

posiadane kompetencje międzykulturowe. Studia przypadków zbudowane na incydentach krytycznych pozwolą poznać prawdopodobne, realne i specyficzne kulturowo skrypty zachowań osób z różnych kultur. Analiza tych przypadków pod kątem wyzwań zawodowych z jakimi mogą spotkać się pracownicy socjalni ma z kolei służyć wypracowywaniu z jednej strony rekomendacji co do zachowań i procedur, z drugiej wzmocnić postawy służące efektywnemu kontaktowi międzykulturowemu. Studia przypadków będą prowadzić do lepszego i pełniejszego rozumienia stojących za zachowaniami norm. Krytyczna dyskusja nad koncepcjami różnic kulturowych pozwoli porównać systemy wartości kulturowych osób z różnych krajów. W każdym z modułów wykorzystane będą integracyjne gry i zadania zespołowe oraz przekazana zostanie konkretna wiedza za pomocą mini-wykładów i prezentacji multimedialnych. W programie zadbano o harmonię elementów integrujących grupę oraz budujących atmosferę sprzyjającą refleksji, wymianie doświadczeń i dyskusjom. Edukacja jest jednak przewodnim motywem wykorzystywanych w tym szkoleniu metod aktywizujących.

CZAS TRWANIA POSZCZEGÓLNYCH MODUŁÓW I CAŁEJ SERII SZKOLENIOWEJ

Każdy moduł to 1 dzień, czyli 8 godzin pracy. Seria szkoleniowa składa się z 4 szkoleń ośmiogodzinnych. Łączna liczba godzin szkoleniowych na osobę biorącą udział w całej serii to 32 godziny.

RAMOWA KONCEPCJA POSZCZEGÓLNYCH MODUŁÓW PROGRAMU

Moduł 1: Wzmacnianie procesu integracji cudzoziemców w Wielkopolsce.

Opis modułu: Pierwsze z czterech szkoleń będzie okazją do zbudowania fundamentów dla dalszej pracy w temacie. Jego podstawowym celem jest dostarczenie wiedzy nad temat cudzoziemców – skąd są, jakie są czynniki wypychające i przyciągające ich do wyjazdów z własnych krajów, jak funkcjonują w Polsce pod względem psychospołecznym oraz prawnym (status prawny różnych grup: migrantów z Unii Europejskiej i spoza, uchodźców). Istotne będzie wykazanie specyfiki cudzoziemców mieszkających w Wielkopolsce. Będzie to pierwszy krok do przygotowania do pracy na rzecz wspierania procesu integracji. Zostaną omówione różne wymiary kontaktu i współpracy z cudzoziemcami (bariera językowa, różnice kulturowe, bariery „swój”/”obcy”, i inne). Omówione zostaną najczęstsze problemy z jakimi spotykają się cudzoziemcy na drodze do integracji w nowym państwie. Przekazane zostaną podstawowe zagadnienia dotyczące komunikacji z klientem cudzoziemskim. Otwarty zostanie temat różnorodności kulturowej w pracy kadry socjalnej, który w następnych modułach będzie szczegółowo omawiany. Zbadane zostaną również oczekiwania uczestników odnośnie dalszych działań w obszarze wzmacniania kompetencji wrażliwości międzykulturowej.

Cel główny: Rozwinięcie przez uczestników warsztatów podstawowych kompetencji międzykulturowych przydatnych do zwiększania skuteczności pracy i kontaktu zawodowego z cudzoziemcami w Wielkopolsce.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie i uwspólnienie wiedzy dotyczącej migracji i migrantów;
- Poznanie i omówienie obszarów różnic międzykulturowych i ich wpływu na funkcjonowanie „swoich” i „obcych” w państwie przyjmującym;
- Budowanie wrażliwości międzykulturowej i adekwatnych kulturowo zachowań;
- Ćwiczenie umiejętności nawiązywania i budowania pozytywnych relacji urzędnik-klient komunikacji międzykulturowej.

Przebieg – ramowy program

9:00 – 10:00 Blok I: Wprowadzenie do koncepcji warsztatów wrażliwości i kompetencji międzykulturowych istotnych dla pracowników pomocy społecznej oraz analiza potrzeb, celów, programu i zasad warsztatowych.

10:00 – 10:15 Przerwa kawowa

10:15 – 12:15 Blok II: Praca na styku kultur – dynamika i bariery kontaktu. Integracja jako proces dwustronny. Pracownik socjalny a proces integracji.

12:15 – 13:00 Przerwa obiadowa

13:00 – 14:30 Blok III: Funkcjonowanie cudzoziemców w państwie przyjmującym – sytuacja migracji, uchodźstwa, reemigracji a polska rzeczywistość. Trudności cudzoziemców, potrzeby, zakres wsparcia.

14:30 – 14:45 Przerwa

14:45 – 15:15 Blok IV: Wpływ kultury na obszary życia ważne dla integracji i korzystania z usług instytucji państwowych i samorządowych - podobieństwa i różnice międzykulturowe pomiędzy pracownikami socjalnymi z Polski a klientami - cudzoziemcami.

15:15 – 16:45 Blok V: Nieporozumienia międzykulturowe – doświadczenia cudzoziemców i przedstawicieli pomocy społecznej na psychologicznych wymiarach kultury.

16:45 – 17:00 Podsumowanie dnia i ewaluacja szkolenia.

Moduł 2. Efektywne narzędzia inkluzji społecznej w obszarze migracji.

Opis modułu: Szkolenie dotyczące inkluzji społecznej rozpoczyna się od zwiększenia wiedzy i świadomości na temat tego, jak kształtują się relacje międzygrupowe między społeczeństwem przyjmującym (Polakami) a migrantami z różnych krajów. Poznanie mechanizmu mniejszość – większość pozwoli zrozumieć, czemu potrzebne są działania dodatkowe, wspomagające integrację, wyrównujące szanse między przedstawicielami różnych grup. Następnie zaproponowane zostaną różne sprawdzone narzędzia inkluzji społecznej cudzoziemców, takie jak:

- współpraca ze środowiskami cudzoziemskimi (poznanie sposobu funkcjonowania różnych grup i osób, identyfikowanie liderów społeczności migranckich, metody nawiązywania kontaktów oparte na kompetencjach kulturowych i językowych);
- metody włączania i wzmacniania migrantów (kursy językowe i kulturowe, zasady „pomagania”, mentorzy, mediatorzy, asystenci kulturowi z grup migranckich i Polacy –

różnice i podobieństwa/ zyski i koszty, tutoring, szkolenia, budowanie społeczności, komunikacja formalna i wizualna: broszury, ogłoszenia, promocja wydarzeń wrażliwa na wielokulturowość);

- budowanie ekspertyzy w temacie - wiedza gdzie i do kogo się zwrócić w danej sytuacji (gdzie szukać wsparcia w Poznaniu?)
- mapa podstawowych instytucji w Wielkopolsce, zespoły eksperckie, badacze, tłumacze);
- praca ze społecznością lokalną, z grupą większościową (edukacja, kampanie, oddziaływania indywidualne, inne).

Poznawanie narzędzi będzie oparte o przykłady z różnych instytucji i organizacji, towarzyszyć jemu będzie podkreślanie i umacnianie w osobach zasad/ fundamentów inkluzji. Refleksja nad rolą i zadaniami pracowników pomocy społecznej w tym obszarze będzie immanentną częścią programu.

Cel główny: Zrozumienie przez uczestników szkolenia idei inkluzji społecznej w kontekście migrantów oraz omówienie wyzwań i korzyści z podjęcia działań na rzecz inkluzji i tworzenia społeczeństwa wielokulturowego w Wielkopolsce.

Cele szczegółowe:

- Zrozumienie mechanizmów rządzących kontaktem pomiędzy przedstawicielami społeczeństwa przyjmującego a migrantami;
- Poznanie idei inkluzji i zasad jakimi powinien kierować się pracownik socjalny wspierający proces inkluzji / włączania migrantów w życie społeczne;
- Analiza przykładów dobrych i złych narzędzi inkluzji – zdobycie inspiracji do tworzenia i wykorzystywania narzędzi inkluzji we własnym miejscu pracy/ pozostających w obszarze wpływu i możliwości pracowników socjalnych.
- Zrozumienie polityki równych szans i wykorzystywanych w niej działań wyrównawczych w kontekście migrantów.
- Autodiagnoza własnych zasobów, możliwości i kierunków rozwoju w obszarze prowadzenia działań inkluzywnych.

Przebieg – ramowy program

9:00 – 10:00 Blok I: Wprowadzenie do zagadnienia inkluzji społecznej w obszarze migracji. Grupy docelowe oddziaływać.

10:00 – 10:15 Przerwa kawowa

10:15 – 12:15 Blok II: Mechanizmy międzygrupowe w relacji mniejszość – większość.

12:15 – 13:00 Przerwa obiadowa

13:00 – 14:30 Blok III: Narzędzia inkluzji – zasady, obszary, przykłady: dobre praktyki i antyprzykłady.

14:30 – 14:45 Przerwa

14:45 – 15:15 Blok IV: Idea działań wyrównawczych, dodatkowych, mechanizm równych szans.
15:15 – 16:45 Blok V: Rola, zadania, zasoby i możliwości pracowników pomocy społecznej.
16:45 – 17:00 Podsumowanie dnia i ewaluacja szkolenia.

Moduł 3. Migranci aktywni na lokalnym rynku pracy, edukacji, służbie zdrowia.

Opis modułu: W trakcie tego szkolenia uczestnicy uwspólnią wiedzę na temat sytuacji migrantów na lokalnym rynku pracy, w edukacji, służbie zdrowia i innych obszarach życia oraz identyfikować rolę pracowników pomocy społecznej we wzmacnianiu migrantów przy budowaniu aktywnej postawy wobec codzienności w nowym kraju zamieszkania. Szkolenie będzie też okazją do zapoznania się z ramami prawnymi funkcjonowania migrantów obowiązującymi w danych obszarach (Ustawa o pomocy społecznej a inne akty prawa, w tym Ustawa o cudzoziemcach, Kodeks pracy, Kodeks karny, i inne). Na szkoleniu będą prezentowane wyniki badań na próbach ogólnopolskich i lokalnych. Pokazany zostanie mechanizm barier w dostępie do instytucji i usług publicznych i prywatnych, ale i przykłady działań/ projektów przełamujących te bariery.

Cel główny: Zwiększenie możliwości uczestników szkolenia do prowadzenia adekwatnego wsparcia dla migrantów w procesie ich integracji przez zrozumienie szerszego kontekstu funkcjonowania migrantów w różnych obszarach życia.

Cele szczegółowe:

- Obejrzenie „dużego obrazka” ukazującego złożoność procesu integracji i poszczególne jego obszary;
- Poznanie sytuacji migrantów w różnych obszarach życia: obowiązki i możliwości migrantów w budowaniu swojego miejsca w społeczeństwie przyjmującym – aspekty prawne i społeczne.
- Analiza barier w dostępie do rynku pracy, edukacji, służby zdrowia, mieszkalnictwa, kultury i innych obszarów życia społecznego.
- Identyfikowanie czynników sprzyjających integracji społecznej i omówienie roli pracowników pomocy społecznej w ich wspieraniu.

Przebieg – ramowy program

9:00 – 10:00 Blok I: Wprowadzenie do zagadnienia integracji na poziomie lokalnym. Obszary integracji.

10:00 – 10:15 Przerwa kawowa

10:15 – 12:15 Blok II: Dostęp do rynku pracy, edukacji, służbie zdrowia (na poziomie ogólnokrajowym i lokalnym). Aspekt prawny a potrzeby cudzoziemców.

12:15 – 13:00 Przerwa obiadowa

13:00 – 14:30 Blok III: Bariery w dostępie do rynku pracy, edukacji, służby zdrowia. Diagnozowanie i przeciwdziałanie.

14:30 – 14:45 Przerwa

14:45 – 15:15 Blok IV: Czynniki sprzyjające integracji w tych obszarach - diagnoza i wspieranie rozwoju tych czynników. Dobre praktyki na poziomie lokalnym, krajowym, zagranicznym.

15:15 – 16:45 Blok V: Rola pracowników pomocy społecznej we wspieraniu samodzielnego i aktywnego funkcjonowania migrantów w Polsce.

16:45 – 17:00 Podsumowanie dnia i ewaluacja szkolenia.

Moduł 4. Współpraca międzyinstytucjonalna i partnerstwo.

Opis modułu: W trakcie szkolenia dotyczącego współpracy międzyinstytucjonalnej osoby uczestniczące będą mapowały ważnych partnerów działań na rzecz integracji migrantów i uchodźców po to, by wdrażać kompleksowe wsparcie i realizować profesjonalne działania wielokulturowe. Analiza sposobu działania poszczególnych instytucji i posiadanych w tych placówkach kompetencji i doświadczeń pozwoli wyznaczyć obszary współpracy, styku i uzupełniania się. Dobra diagnoza otoczenia pozwoli wykorzystać zarówno potencjał swój jak i zaproszonych partnerów. Dobrze zbudowane partnerstwo lokalne może być nieocenionym wsparciem w uzupełnianiu zasobów w kompetencjach indywidualnych i instytucjonalnych lub / i kadrowych. Ważny element współpracy na rzecz integracji będą stanowili partnerzy z wielokulturowej społeczności. Osoby uczestniczące w szkoleniu otrzymają zatem wskazówki do działań angażujących partnerów pochodzących z różnych grup kulturowych. Szkolenie pozwoli poznać zasady budowania partnerstw i realizowania współpracy oraz specyficzne założenia wspierające pracę na styku kultur. Dobrze zdiagnozowane środowisko lokalne z uwzględnieniem wszystkich instytucji, organizacji i grup migranckich/ uchodźczych jest kluczowe dla zdobycia wiarygodności i zbudowania partnerstwa włączającego. Poszczególne kroki działania w tym obszarze to: typowanie i poznawanie instytucji, nawiązywanie kontaktów, tworzenie sieci współpracy, podział zadań, tworzenie strategii działania.

Cel główny: Zdobycie umiejętności budowania partnerstw pomiędzy instytucjami i osobami ważnymi dla integracji imigrantów.

Cele szczegółowe:

- Umiejętność mapowania i zdobywania wiedzy o instytucjach i organizacjach związanych z integracją migrantów – identyfikacja braków kompetencyjnych i / lub proceduralnych i poszukiwanie instytucji i osób redukujących te luki;
- Ćwiczenie analizy i diagnozy obszarów współpracy pomiędzy różnymi instytucjami.
- Wypracowanie zasad sprzyjających rozwojowi współpracy na rzecz integracji migrantów.
- Poznanie wskazówek do działania i barier w budowaniu zaufania i rozwoju współpracy pomiędzy osobami i podmiotami z różnych kultur.

Przebieg – ramowy program

9:00 – 10:00 Blok I: Wprowadzenie do zagadnienia współpracy międzyinstytucjonalnej. Mapowanie partnerów.

10:00 – 10:15 Przerwa kawowa

10:15 – 12:15 Blok II: Analiza i diagnoza obszarów współpracy pomiędzy instytucjami.

12:15 – 13:00 Przerwa obiadowa

13:00 – 14:30 Blok III: Zasady współpracy na rzecz integracji, w tym z partnerami z różnych kultur.

14:30 – 14:45 Przerwa

14:45 – 15:15 Blok IV: Bariery wielokulturowych partnerstw.

15:15 – 16:45 Blok V: Wskazówki, rekomendacje, dobre praktyki

16:45 – 17:00 Podsumowanie dnia i ewaluacja szkolenia.

